

VIEŠŲ PASKAITŲ IR DISKUSIJŲ KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS „GRAMATINĖS FUNKCIJOS IR JŲ NEKANONINĖ RAIŠKA BALŲ KALBOSE“

2013 m. sausio 14–16 d. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete vyko viešų paskaitų ir diskusijų kūrybinės dirbtuvės „Gramatinės funkcijos ir jų nekanoninė raiška baltų kalbose“. Tai pirmasis projekto „Valentingumas, argumentų raiška ir gramatinės funkcijos baltų kalbose“ renginys, įgyvendintas pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ VPI-3,1-ŠMM-07-K priemonės „Parama mokslininkų ir kitų tyrėjų mokslinei veiklai (visuotinė dotacija)“ projektą. Šio baltų kalbų tyrimams skirto projekto iniciatoriai, rengėjai ir dauguma vykdytojų – asociacijos „Academia Salensis“ nariai. Projekto mokslinis vadovas – Vilniaus universiteto profesorius Akselis Holvoetas.

Pirmosiose projekto kūrybinėse dirbtuvėse, sulaukusiose nemažai aktyvių dalyvių iš Vilniaus ir kitų Lietuvos universitetų, savo sumanymus pristatė dešimt projekto vykdytojų – mokslininkų iš Lietuvos, Lenkijos, Rusijos, Švedijos ir Vokietijos. Įžanginiame pranešime Akselis Holvoetas apžvelgė šiuo metu vykstančius tyrimus, iš kurių išaugo tiriamasis projektas. Projekto mokslinis vadovas pastebėjo, jog dėmesio skiriama kanoniškumo sampratai, ypač po to, kai pasirodė Greville'o Corbetto „kanoninės tipologijos“ konceptas. Anot jo, reikia išsiaiškinti (ir projekto rėmuose vyksian-

tys tyrimai padės tai geriau suvokti), kiek nauja kanoniniškumo sąvoka atitinka paplitusią prototipiškumo sąvoką, o ypač tai, ar kanoniškumo sampratą galima pritaikyti tipologiniam gramatinių funkcijų tyrimui. Taip pat keliamas klausimas, kiek nekanoniškumas gali būti suvokiamas iš universalios, o kiek iš kiekvienai kalbai ypatingos perspektyvos, ir ar galima išskirti tam tikrų baltų kalboms būdingų su nekanonine gramatinių funkcijų raiška susijusių reiškinių ir problemų.

Po įžanginio pranešimo kūrybinių dirbtuvių darbą tęsė Peteris Arkadijevas (Maskva) ir pristatė pranešimą „Naujas požiūris į linksnį ir žodžių tvarką lietuvių kalboje“. Šiame pranešime tiriamos lietuvių kalbos konstrukcijos, kuriose tranzityvinių veiksmažodžių tiesioginis objektas tikslo bendraties klauzose yra žymimas naudininko ir kilmininko linksniais. Akselis Holvoetas (Vilnius) ir Marta Grzybowska (Varšuva) kalbėjo apie modalumą ir nekanoninę argumentų raišką: gramatinės funkcijas latvių kalbos konstrukcijose su debityvu. Lietuvių kalbos konstrukcijas (pavyzdžiui, *Kieme kvėpėjo alyvomis; Kitose ciklo vietoje tiesiog knibžda nuo veikėjų*), kuriose nėra viena daiktavardinė frazė neturi subjektui būdingo žymėjimo vardininko linksniu, nagrinėjo Kristina Lenartaitė (Klaipėda). Autorė šiuo tyrimu siekia nustatyti minėtų konstrukcijų subjektą.

Per antrąją ir trečiąją kūrybinių dirbtuvių dienas savo pranešimus pristatė kiti projekto vykdytojai. Įdomų tyrimo apie subjekto paskyrimo problemą specifikaicinėse jungties konstrukcijose renginio svečiams ir dalyviams pristatymą paruošė

Rolandas Mikulskas (Vilnius). Nicole Nau (Poznanė) apžvelgė pirmuosius savo tyrimo apie diferencinį objektų žymėjimą latgalių kalboje rezultatus. Šiame tyrime nagrinėjamas pasirinkimas vartoti genityvo linksnį tiesioginiams objektams žymėti tam tikrose konstrukcijose ir variacijos tarp akuzatyvo ir genityvo linksnių vartojimo su tam tikrais veiksmažodžiais. Anot autorės, yra žinoma, kad latgalių ir latvių kalbos yra panašios savo žodynu ir morfologija, tačiau objekto žymėjimo požiūriu latgalių kalba yra daug artimesnė lietuvių nei latvių kalbai.

Natalia Perkova (Stokholmas) pranešime „Nekanoninis (dviviečių predikatų) argumentų žymėjimas baltų kalbose: tipologinė perspektyva“ sprendė leksiškai nulemto nekanoninio pagrindinių argumentų žymėjimo problemą, tai yra mėgino nustatyti, kokią įtaką veiksmažodinio predikato leksinė reikšmė daro jo argumentų morfosintaksinio kodavimo modelio pasirinkimui. Iljos Seržanto (Konstancas) pranešimo „Keletas nepriklausomojo lietuvių kalbos dalies kilmininko savybių“ tikslas – pateikti lietuvių kalbos nepriklausomojo („grynojo“) dalies kilmininko, arba partityvo, (angl.

independent partitive genitive (IPG)) semantinį aprašą. Björnäs Wiemeris (Maincas) ir Valgerdur Bjarnadottir (Stokholmas) kalbėjo apie rengiamą atlikti tyrimą, kurio tikslas – lietuvių ir islandų kalbose apibūdinti kodavimo ypatybes atsitraukiant nuo kanoninio kodavimo modelio ir palyginti nekanonišką šerdinių argumentų (angl. *core arguments*) žymėjimą dabartinėse lietuvių ir islandų kalbose.

Iš trumpo kūrybinių dirbtuvių aprašo matyti ir pagrindinė viso tyrimo idėja – sukurti bendradarbiavimo rėmus, leidžiančius Lietuvos lingvistams drauge su baltų kalbomis besidominčiais užsienio tyrėjais pasiekti esminį proveržį sprendžiant vienos pagrindinių baltų kalbų struktūrinių tyrimų sričių – sintaksinių ir semantinių veiksmių sąveikos sakinio architektonikoje, ypač valentingumo ir jo raiškos bei jo sąsają su gramatinėmis funkcijomis – problemas. Visi išvardyti pranešimai bus išleisti 2013 m. straipsnių rinkinyje apie nekanoninių ir diferencinį gramatinių funkcijų žymėjimą baltų kalbose.

Auksė RAZANOVAITĖ
[aukse.razanovaite@flf.vu.lt]